

- 1 תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ב עמוד ב
- 2 אמר רב פפא: יש מהן כיוצא בהן, ויש מהן לאו כיוצא בהן. ת"ר, ג' אבות נאמרו בשור: הקרן, והשן, והרגל. קרן
- 3 מנלן? דת"ר: כי יגח - אין נגיחה אלא בקרן, שנאמר: ויעש לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה אמר ה' באלה
- 4 תנגח את ארם וגו', ואומר: בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרני בהם עמים ינגח. מאי ואומר? וכי תימא, דברי תורה
- 5 מדברי קבלה לא ילפינן, ת"ש: בכור שורו הדר לו. והאי מילף הוא? גילוי מילתא בעלמא הוא דנגיחה בקרן הוא!
- 6 אלא, מהו דתימא כי פליג רחמנא בין תם למועד - ה"מ בתלושה, אבל במחוברת - אימא כולה מועדת היא, ת"ש:
- 7 בכור שורו הדר לו וגו'. תולדה דקרן מאי היא? נגיפה, נשיכה, רביצה, ובעיטה. מאי שנא נגיחה דקרי לה אב?
- 8 דכתיב כי יגח, נגיפה נמי כתיב כי יגוף! האי נגיפה - נגיחה היא, דתניא: פתח בנגיפה וסיים בנגיחה, לומר לך: זו
- 9 היא נגיפה זו היא נגיחה. מאי שנא גבי אדם דכתיב כי יגח, ומאי שנא גבי בהמה דכתיב כי יגוף? אדם דאית ליה
- 10 מזלא - כתיב כי יגח, בהמה דלית לה מזלא - כתיב כי יגוף, ומלתא אגב אורחיה קמ"ל, דמועד לאדם הוי מועד
- 11 לבהמה, ומועד לבהמה לא הוי מועד לאדם. נשיכה - תולדה דשן היא! לא, שן יש הנאה להזיקה, הא אין הנאה
- 12 להזיקה. רביצה ובעיטה - תולדה דרגל היא! לא, רגל הזיקה מצוי, הני אין הזיקן מצוי. אלא תולדותיהן לאו כיוצא
- 13 בהן דאמר רב פפא, אהייא? אילימא אהני, מאי שנא קרן? דכוונתו להזיק וממונך ושמירתו עליך, הני נמי כוונתן
- 14 להזיק וממונך ושמירתן עליך! אלא, תולדה דקרן כקרן, וכי קאמר רב פפא - אשן ורגל.
- 15 רי"ף מסכת בבא קמא דף א עמוד א
- 16 גמ' מדקתני אבות מכלל דאיכא תולדות תולדותיהן כיוצא בהן או לא פירוש כיון דקיי"ל דנזק שלם ממונא הוא וחצי
- 17 נזק קנסא הוא ומועד שהזיק משלם נזק שלם מן העליה ותם משלם חצי נזק מגופו בעינן למידע הני תולדות דהני
- 18 אבות אי כיוצא בהן נינהו דכל מועד מינייהו תולדה דיליה כוותיה ומשלם נ"ש מן העלייה ותם תולדה דיליה כוותיה
- 19 ומשלם חצי נזק מגופו או דלמא תולדותיהן לאו כיוצא בהן [דף ג' ע"ב] ואסיקנא דכולהו תולדותיהן כיוצא בהן בר
- 20 מתולדה דרגל ומאי ניהו חצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה דלא משלם אלא חצי נזק ואמאי קרו לה תולדה דרגל
- 21 דמשלם מן העליה
- 22 רא"ש מסכת בבא קמא פרק א סימן א
- 23 כתב רב אלפס כיון דקיימא לן דנזק שלם ממונא הוא וחצי נזק קנסא ומועד שהזיק משלם נזק שלם מן העלייה ותם
- 24 שהזיק משלם חצי נזק ומגופו בעינן למידע תולדות דהני אבות אי כיוצא בהן נינהו דכל מועד מינייהו תולדה דידיה
- 25 כוותיה דמשלם נזק שלם מן העלייה ותם שהזיק תולדה דידיה כוותיה דמשלם חצי נזק מגופו או דלמא תולדותיהן
- 26 לאו כיוצא בהן. היה נראה לו לרבינו יצחק שאם לא מצינו חילוק בתשלומי נזקין לא היה הספר מסתפק. דמהיכא
- 27 תיתי לן לחלק ביניהו כיון דידיענא מסברא כל תולדות האבות כיון שדומים להן בכל צד למה נחלק בתשלומיהן
- 28 אלא כיון דחזינא קצת חילוק בתשלומי נזקין בין תם למועד ואף על גב דתרוייהו אבות נינהו העלה על לבו לפשפש
- 29 ולידע אם התולדות כיוצא באבות.
- 30 רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק א
- 31 הלכה א
- 32 כל נפש חיה שהיא ברשותו של אדם שהזיקה הבעלים חייבין לשלם שהרי ממונם הזיק שנאמר + שמות כ"א כ"ה+
- 33 כי יגוף שור איש את שור רעהו וכו', אחד השור ואחד שאר בהמה חיה ועוף, לא דיבר הכתוב בשור אלא בהווה.
- 34
- 35 הלכה ב
- 36 וכמה משלם, אם הזיקה בדברים שדרכה לעשותם תמיד כמנהג ברייתה כגון בהמה שאכלה תבן או עמיר או
- 37 שהזיקה ברגלה כדרך הילוכה חייב לשלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו שני + שמות כ"ב ד' + מיטב שדהו ומיטב

- 1 כרמו ישלם. ואם שינת ועשת מעשים שאין דרכה לעשותם תמיד והזיקה בהן כגון שור שנגח או נשך חייב לשלם
2 חצי נזק מגוף המזיק עצמו שנ' +שמות כ"א ל"ה+ ומכרו את השור החי וחצו את כספו וגו'.
- 3 הלכה ג
- 4 כיצד שור שוה מנה שנגח לשור שוה עשרים והמיתו והרי הנבלה שוה ארבעה בעל השור חייב לשלם שמונה שהוא
5 חצי הנזק, ואינו חייב לשלם אלא מגוף השור שהזיק שנ' ומכרו את השור החי, לפיכך אם המית שור שוה עשרים
6 לשור שוה מאתים והנבלה שוה מנה אין בעל הנבלה יכול לומר לבעל החי תן לי חמשים אלא אומר לו הרי שור
7 שהזיק לפניך קחהו ולך אפילו אינו שוה אלא דינר, וכן כל כיוצא בזה.
- 8 הלכה ד
- 9 העושה מעשה שדרכו לעשותו תמיד כמנהג ברייתו הוא הנקרא מועד, והמשנה ועשה מעשה שאין דרך כל מינו
10 לעשות כן תמיד כגון שור שנגח או נשך הוא הנקרא תם, וזה המשנה אם הורגל בשינויו פעמים רבות נעשה מועד
11 לאותו דבר שהורגל בו שנ' +שמות כ"א ל"ו+ או נודע כי שור נגח הוא.
- 12 הלכה ה
- 13 חמשה מעשים תמים יש בבהמה ואם הועדה לאחד מהן נעשית מועדת לאותו מעשה, ואלו הן: הבהמה אינה
14 מועדת מתחילתה לא ליגח ולא לייגוף ולא לישוך ולא לרבוץ על כלים גדולים ולא לבעוט, ואם הועדה לאחד מהן הרי
15 זו מועדת לו, אבל השן מועדת מתחילתה לאכול את הראוי לה, והרגל מועדת מתחילתה לשבר כדרך הילוכה,
16 והבהמה מועדת מתחילתה לרבוץ על פכין קטנים וכיוצא בהם ולמעך אותן.
- 17 הלכה ו
- 18 חמשה מיני בהמה מועדין מתחלת ברייתן להזיק ואפילו הן תרבות, לפיכך אם הזיקו או המיתו בנגיחה או בנשיכה
19 ודריסה וכיוצא בהן חייב נזק שלם, ואלו הן: הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס, וכן הנחש שנשך הרי זה מועד
20 ואפילו היה תרבות.
- 21 הלכה ז
- 22 כל מועד משלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו וכל תם משלם חצי נזק מגופו, במה דברים אמורים בשנכנסה הבהמה
23 לרשות הניזק והזיקתה אבל אם נכנס הניזק לרשות המזיק והזיקתהו בהמתו של בעל הבית הרי זה פטור על הכל
24 שהרי הוא אומר לו אילו לא נכנסת לרשותי לא הגיע לך הזק, והרי מפורש בתורה +שמות כ"ב ד'+ ושלח את
25 בעירה ובער בשדה אחר.
- 26 הלכה ח
- 27 הזיקה ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהן לא למזיק ולא לניזק או בחצר שהיא של שניהן והרי היא מיוחדת
28 להניח בה פירות ולהכניס לה בהמה כגון הבקעה וכיוצא בה, אם בשן ורגל הזיקה כדרכה הרי זה פטור מפני שיש
29 לה רשות להלך בכאן ודרך הבהמה להלך כדרכה ולאכול ולשבר כדרך הילוכה, ואם נגחה או נגפה או רבצה או
30 בעטה או נשכה, אם תמה היא משלם חצי נזק ואם מועדת משלם נזק שלם.
- 31 הלכה ט
- 32 היתה החצר של שניהן מיוחדת לפירות ולא להכניס לה בהמה והכניס לה אחד מן השותפין בהמתו והזיקה חייב
33 אפילו על השן ועל הרגל, וכן אם היתה מיוחדת לבהמה לשניהן והיה רשות לאחד מהן בלבד להכניס לה פירות
34 והזיקה פירותיו חייב אף על השן ועל הרגל.

- 1 הלכה י
- 2 שלשה אבות נזקים בשור, הקרן והשן והרגל, תולדות הקרן נגיפה נשיכה רביצה בעיטה, תולדות השן אם נתחככה
- 3 בכותל להנייתה והזיקה בחיכוכה וכן אם טנפה פירות להנייתה, תולדות הרגל הזיקה בגופה דרך הילוכה או
- 4 שהזיקה בשערה דרך הילוכה או שכשכשה בזנבה או באוכף שעליה בפרומביא שבפיה בזוג שבצוארה וכן חמור
- 5 שהזיק במשאו בשעת הילוכו ועגלה המושכת שהזיקה בשעת משיכתה, כל אלו תולדות הרגל הן וברשות הרבים
- 6 פטורין וברשות הניזק משלמין נזק שלם.
- 7 הלכה יא
- 8 כשכשה בזנבה כשכוש רב שאין דרכה תמיד והזיקה ברשות הרבים או שכשכשה בגיד שלה ברשות הרבים
- 9 והזיקה פטור, ואם תפש הניזק גובה חצי נזק ממה שתפש, שזה הדבר ספק הוא אם אלו תולדות הקרן שחייב
- 10 עליה ברשות הרבים או תולדות הרגל שפטור עליה ברשות הרבים כמו שביארנו.
- 11 רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ב
- 12 הלכה א
- 13 אחד אבות נזקים ואחד התולדות אם היה האב מועד תולדתו מועדת ואם היה תם תולדתו כמוהו, וכל אבות נזיקין
- 14 וכל תולדותיהן מועדין הן מתחלתן חוץ מקרן ותולדותיו שהן תמים בתחלה עד שיועדו כמו שביארנו. +/השגת
- 15 הראב"ד/ אחד אבות נזיקין ואחד התולדות אם היה האב מועד תולדתו מועדת. א"א הא לא מיחוור דהא אפילו
- 16 מקרן לקרן אמרו /בבא קמא/ (מה) מועד לקרן ימין אינו מועד לקרן שמאל כ"ש לביעוט רגל או לנשיכת שן והוא
- 17 עצמו לא כתב כן למעלה (פ"א ה"ד - ה), ואולי כך רצה לומר תולדותיהן כיוצא בהן כמו שהיא מועדת מתחילתה
- 18 לאכילת פירות כך היא מועדת להתחכך בכותל להנאתה וכן כולן +.
- 19 הלכה ב
- 20 כל תולדה כאב שלה חוץ מצרורות המנתזין מתחת רגלי הבהמה בשעת הילוכה שאע"פ שתולדת הרגל הן ופטור
- 21 עליהן ברשות הרבים כרגל ואם הזיקו ברשות הניזק משלם מן היפה שבנכסיו כרגל שהוא אב אף על פי כן אינו
- 22 משלם אלא חצי נזק.
- 23 רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ב
- 24 הלכה ז
- 25 כל המשלם נזק שלם הרי התשלומין ממון שהוא חייב לשלמו כמי שלוח מחבירו שהוא חייב לשלם, וכל המשלם
- 26 חצי נזק הרי התשלומין קנס חוץ מחצי נזק של צרורות שהוא הלכה כמו שביארנו.
- 27 הלכה ח
- 28 זה הכלל כל המשלם מה שהזיק הרי זה ממון וכל המשלם יתר או פחות כגון תשלומי כפל או חצי נזק הרי היתר על
- 29 הקרן או הפחות קנס, ואין חייבין קנס אלא ע"פ עדים אבל המודה בכל קנס מן הקנסות פטור.
- 30 שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף ב עמוד ב
- 31 מדברי קבלה. דברי נביאות קרי להו דברי קבלה על שם שהנביאים קובלים וצועקים על צרות הנראות להם בחזון
- 32 כדמתרגמינן אם צעק יצעק אלי אם מקבל יקביל. ויש מפרש קבלה שכלם קבלו נבואותם ממשה רבינו ע"ה וכן אמר
- 33 ישעיה קרבו אלי שמעו זאת לא מראש בסתר דברתי מעת היותה שם אני ועתה ה' אלקים שלחני ורוחו. ע"כ
- 34 תלמיד ה"ר פרץ.

- 1 שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף ב עמוד ב
- 2 תלמיד הר"פ
- 3 וזה לשון תלמיד הר' פרץ ז"ל: אבל במחברת אימא וכו'. וא"ת מהיכא מייתי לה אי מתלושה וכו' ככתוב בתוספות.
- 4 וי"ל דלפירוש רבינו תם דלקמן ניחא דהכא מיירי למאן דאמר פלגא נזקא ממונא. ולמאן דאמר פלגא נזקא קנסא
- 5 מאי איכא למימר דאיכא למיפרך שכן מועדין מתחילתן. וי"ל דלדידיה אצטריך בכור שורו שלא תטעה לומר פלגא
- 6 נזקא ממונא. וקשה דהא לא איצטריך קרא לזה כדי להוציא מלבם של שוטים כי בזה לא יטעה חכם. וי"ל דמכל
- 7 מקום אפשר שהתנא מביא הפסוקים כדי שלא יטעו השוטים ויאמרו דמחברת דרכה להזיק מתחילתה ונלמוד
- 8 מבור ומשור לחייבה נזק שלם מתחילתה ולעולם לא איצטריך קרא כדפירש רש"י אלא תלמודא מייתי ליה כדי שלא
- 9 יטעו העולם בכך. ע"כ.
- 10 תוס' הרא"ש
- 11 ור"י ממיץ מתרץ דהכא מיירי אליבא דמאן דאמר פלגא נזקא ממונא אבל למאן דאמר פלגא נזקא קנסא יהא פטור
- 12 לגמרי דמתלושה לא גמרינן דאין לך בו אלא חידושו ואי אתיא מקרן וחד מהנך מקרן ובור אם כן לא מחייב אכלים
- 13 מקרן ומאש אם כן לא מחייב אטמון מקרן ושן ורגל אם כן לא מחייב ברשות הרבים. והא דנקט תלמודא דלא
- 14 כהלכתא משום דהסוגיא אתא לפרושי מלתא דרב פפא ואיהו סבירא ליה פלגא נזקא ממונא. תוספי הרא"ש ז"ל.
- 15 גליון תוס'
- 16 וגליון תוספות תירץ וז"ל: אימא כולה מועדת היא דאית לן לאוקמי ושלח לקרן מחוברת טפי מברגל אף על גב
- 17 דכתיב משלחי רגל כיון דכבר אשכחן דחייב חצי נזק בתלושה אם כן הוה מוקמינן ושלח אקרן דאשכחן שלוח גבי
- 18 קרן דכתיב ושן בהמות אשלח דהיינו נשיכה דדמיא לכל צד לקרן מחוברת. ע"כ.
- 19 גליון
- 20 וכתוב בגליון וז"ל: דאית לן לאוקמי ושלח לקרן מחוברת טפי מברגל. קשה למה אמרו טפי מברגל כל כך אני יכול
- 21 להעמידו ברגל כמו בקרן ויבאו שניהם. וי"ל משום הכי אמרי טפי לפי שנראה להם דסברא דאיכא בקרן שמצינו
- 22 דכבר חייב חצי נזק בתלושה הוי יותר מגילוי דרגל דמשלחי רגל השור וחמור. וקשה דלפי מה שאומרים בגליון
- 23 תוספות דושלח לקרן מחוברת נמצא דרגל שיירה ולא ידעין מהיכא ילפינן לה ואמאי נאמר ובער זה הקרן ושלח זה
- 24 הרגל והשן ואז רגל לא שיירה דשקולין הן ואתו תרווייהו דהי מינייהו מפקת כדאמרינן לקמן. וכי תימא דאי אמרינן
- 25 הכי איכא למימר הני מילי היכא דשלחה שלוחי כדאמרינן לקמן איכא למימר דומיא דובער דאיירי בקרן דלא שנא
- 26 שלחה שלוחי ולא שנא אזלא ממילא. וי"ל אם כן אתה צריך לומר ובער בשדה אחר היינו ברשות הניזק נזק שלם
- 27 וברשות הרבים חצי נזק אם כן חלקת בחצי נזק דתם ע"כ אומר בגליון ושלח על הקרן שאז ובער מתקיים בשן
- 28 דחייב ברשות הניזק וקרן חייב בכל מקום חצי נזק. ע"כ גליון.
- 29 ריצב"א
- 30 וריצב"א ז"ל תירץ סלקא דעתך אמינא כיון דבשור המזיק כתיב כי יגוף דמשמע קרן מחוברת וכתוב או נודע כי שור
- 31 נגח דמשמע תלושה מדלא כתיב נוגף הא הכא הוא דשוו תלושה ומחוברת אבל בשור הממית דלא כתיב אלא כי
- 32 יגח דמשמע תלוש אינן שוות ולפטור מחוברת אי אפשר כיון דחייביה רחמנא גבי נזקין ואם כן אימא כולה מועדת
- 33 היא קא משמע לן בכור שורו הדר לו דיש אף בלשון נגיחה מחוברת והיינו דבעי לקמן כיון דאף נגיחה משמע
- 34 מחוברת למה פתח בכי יגוף וסיים בנגיחה מלשון נגיחה שמעינן תרווייהו אף מחוברת.

- 1 רי"ד
- 2 והקדוש רבי יעקב דבריהא תירץ דהא דבעי תלמודא מאי ואומר לא בעי למאן דאמר סתם שוורים בחזקת שימור
- 3 קיימי דלדידיה פשיטא דאיצטריך דאי לא כתב מחוברת הוה פטרינן ליה לגמרי דמהיכא תיתי לחייבה כלל אי
- 4 מתלושה קנס נינהו וקנסא מקנסא לא ילפינן אלא האי דבעי מאי ואומר למאן דאמר לאו בחזקת שימור קיימי והיינו
- 5 דקאמר הוה אמינא כולה מועדת היא ותיתי מבור ומחד מינייהו. תוספות הר' ישעיה.
- 6 ריב"א
- 7 וריב"א אומר מחוברת כולה מועדת היא מדכתיב כי יגוף דאף על גב דכי שור נגח לא משמע רק בתלוש דומיא
- 8 דצדקיה מכל מקום כי יגוף דרישיה דקרא משמע בין בתלושה בין במחוברת דגבי צדקיה כתוב לשון נגיחה אבל
- 9 נגיפה משמע בדבר המחובר בגופו והוה אמינא דוקא בתלושה דשייך בה לשון נגיחה הוא דמחלק הכתוב בין תם
- 10 למועד אבל במחוברת לא אלא הכל הוא בכלל נזק שלם קא משמע לן בכור שורו דנגיחה נמי משמע מחוברת אף
- 11 על גב דלקמן אמרינן זו היא נגיחה וכו'. אלמא מה שסיים בנגיחה פירושו זו היא נגיפה היינו לפי המסקנא דנגיחה
- 12 נמי משמע מחוברת אבל השתא דבעי למימר דנגיחה דוקא תלושה משמע הוה אמינא דמה שפתח בנגיפה וסיים
- 13 בנגיחה היינו דוקא בתלושה פליג בין תמה למועדת אבל במחוברת אימא כולה וכו' קא משמע לן.
- 14 תלמיד הר"פ
- 15 וקשה להר"ף וכי היכי סלקא דעתין לומר דהכל היה בכלל נזק שלם במחוברת משום דכי יגוף משמע בין תלושה
- 16 בין מחוברת ומשום הכי הוה אמינא דמחוברת כולה מועדת היא מתחילתה והלא כי יגוף דמשמע נמי במחוברת
- 17 התם כתיב תמות וגבי שור נגח כתיב מועדת דבשלמא אי הוה כתיב איפכא נגיחה גבי תמות ונגיפה גבי מועדת
- 18 שייך למימר כדפרשינן דאז דמיא להווא דלקמן דאמרינן הכל היו בכלל נזק שלם כשפרט לך הכתוב רעהו גבי תם
- 19 אבל השתא דכתיב נגיפה גבי תמות ונגיחה גבי מועדת לא שייך למימר הכי. ושמא יש לומר דמדשני קרא
- 20 בדיבוריה הייתי זקוק לדחוק ולומר דכי יגוף משמע בין תלושה בין מחוברת וכתיב כי שור נגח בתר הכי לומר דלא
- 21 חלק הכתוב בין תמות למועדת רק בנגיחה דהיינו דוקא בתלושה דומיא דצדקיה דכיון דלא מצינו בקרא נגיחה גבי
- 22 מחוברת שבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה כדפרישית אבל לבתר הכי דאייתי ראייה דנגיחה משמע מחוברת
- 23 מעתה נאמר דזו היא נגיפה זו היא נגיחה ולא הוי השתא שני קרא בדיבוריה כלל כיון שמשמעות שניהם שוין
- 24 דתרווייהו משתמעי בין בתלושה בין במחוברת. תלמיד רבינו פרץ:
- 25 רדב"ז
- 26 אבל במחוברת וכו'. הקשה ר"י כיון דלא כתיבא מהי תיתי אי מתלושה דיה כתלושה. והרב ר' יצחק בר אברהם
- 27 פירש דלא נאמר דיה כתלושה דטעמא דתלושה דאינה מועדת עד תלתא זימני משום דלאו אורחיה אבל מחוברת
- 28 כיון דאורחא הוא נחשוב פעם ראשונה כתלושה שלש פעמים קא משמע לן בכור שורו. מ"ר.